

HUNGARIAN ABSTRACTS UNGARISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ÖSSZEFOGLALÓK

ANTAL Z. LÁSZLÓ (3. o.)

Az időszemlélet változásának hatása a népesedési folyamatokra: Tanulmányunkban a népesedési folyamatok új, az elmúlt évtizedekben bekövetkezett változásainak elemzése után bemutatunk egy olyan szempontot – az időszemlélet változását –, amelynek segítségével ennek – az iparilag fejlett országok jövőjét fenyegető – társadalmi jelenségnek a magyarázatához közelebb juthatunk. Tanulmányunkban azt vizsgáljuk meg, hogy az időszemlélet különbsége milyen hatást gyakorol a születések számára és az élet meghosszabbításáért folytatott küzdelemre, és végül azt, hogy ez a különbség hogyan befolyásolja a korfa alakját és az egész társadalom jövőjét. Az iparilag fejlett országok többségében az idő véges szemlélete – a T. Kuhn paradigmaváltásról szóló művében alkalmazott kifejezéseket használva – „domináns”, „uralkodó” helyzetbe került. Ennek – az elsősorban a racionalitásra épülő – világnézetnek jelentős szerepe van abban, hogy ezekben az országokban csökken a születések száma, hiszen mint azt D.A. Coleman az európai demográfiai kongresszus főreferátumában 1998-ban megfogalmazta, „nem olyan nyilvánvaló, hogy racionális, művelt embereknek egyáltalán miért legyen gyerekük”. Az e kérdéssel foglalkozó kutatási eredmények azt mutatják, hogy a szakrális szempontok háttérbe szorulásának következményeként csökken a házasságok (párkapcsolatok) stabilitása, és csökken a gyermekek száma is. A véges időszemléletet elfogadó és követő emberek számára félelmetesebb lesz a halál. Ez a halálfélelem igen erős ösztönzést jelent arra, hogy a leszűkített időtáv határait minél messzebbre kinyújtsák. Ezért tölt be olyan fontos szerepet a tudományos kutatásokban, az orvosi gyakorlatban és a modern emberek életében is az élet meghosszabbításáért folytatott küzdelem. Ennek az erős társadalmi elvárásnak az orvostudomány igyekszik megfelelni, ami – több más tényező mellett – hozzájárul ahhoz, hogy a születéskor várható élettartam emelkedik, a születések száma pedig ennek következtében csökken. Az időszemléletben bekövetkezett paradigmaváltás következményei megváltoztatták a korfa formáját: a felső része „megerősödött”, az alsó része jelentősen „meggyengült”, a hosszú távú stabilitása pedig folyamatosan gyengül. Ha az ilyen irányú törekvések általánossá válnak, akkor ez az egész társadalom jövőjét fenyegeti.

Kulcsszavak: demográfia, szakralitás, időszemlélet, életmeghosszabbítás, születésszám, társadalom, jövő

MICHAEL MANDERSCHIED & CORINNA TRÖNDLE (21. o.)

Népegyházak Németországban a társadalmi változások közepette: Az egyház és a társadalom az újkor előtti időben többé-kevésbé egységet alkotott, a kora újkorban azonban megkezdődött az egyház köztérből való kiszorításának folyamata. A virágzó újkorban olyan differenciált

társadalom alakult ki, amelyben a társadalmi alrendszer egymás mellett léteznek. Az egyház és a vallás elveszíti korábbi értelmezési hatalmát, és az egyházhoz közel álló hagyományos szociális környezetek is eltűnnek. Az individualizálódási folyamat az egyházhoz tartozás visszaesésében is megmutatkozott. A posztmodern társadalomban az életstílusok pluralizálódása tovább fokozódott. Az élménytársadalom fogalma a posztmodern társadalom lényegét érinti, amelyben az esztétika és az életstílusok mind nagyobb szerepet játszanak. A hagyományos szemléletmódok az ilyen összetett társadalmi viszonyokat nem veszik kellően figyelembe. Az olyan modellek, mint a Sinus-Milieus a szociálökonomiai életfeltételek mellett az értékirányultságokra, életstílusokra és esztétikai preferenciákra is összpontosítanak. A feloldódóban lévő hagyományos szociális környezethez való kötődés veszélyt jelent a nyugat-európai egyházak jövőképesége számára. Ahhoz, hogy a posztmodern miliőtársadalomban jövőképesek legyenek, a lelkigondozóknak reflektálniuk, dönteniük kell, és ki kell próbálniuk, miként akarják a különböző környezetekből érkező embereket Pál apostol példája (1 Kor 9:19–23) nyomán megszólítani, és az hogyan sikerülhet. Az itt vázolt miliőkkel kapcsolatos fejtegetések kapcsolódási pontokat nyújtanak ehhez.

Kulcsszavak: egyház, társadalom, újkor, individualizálódás, életstílus, posztmodern, pluralizálódás, élménytársadalom, miliőtársadalom, Sinus-Milieus, szociális miliők

BÓDIZS RÓBERT, SIMOR PÉTER, CSÓKA SZILVIA, BÉRDI MÁRK & KOPP MÁRIA S. (35. o.)

Álmodás és egészségpromóció: Elméleti megfontolások és néhány epidemiológiai megállapítás: Az érzelmi jelentőséggel bíró témakörök és az érzelmi egyensúly álmokban való tükröződését ideglettani és lélektani megfigyelések is alátámasztják. Egyre több bizonyíték támasztja alá azt a nézetet is, miszerint az álmok szerepet játszanak az érzelmi élet szabályozásában azáltal, hogy narratív struktúrákat teremtenek, új társításokkal gazdagítják az emlékezeti készletünk érzelmi jelentőséggel bíró elemeit, és csökkentik vagy kiegyensúlyozzák az álmodás utáni ébrenlét érzelmi feszültségeit. Tekintve, hogy az egészség a testi-lelki és társadalmi jóllét állapotát jelenti, nem megalapozatlan az a feltételezés, miszerint ez a jóllét tükröződhet az álmok sajátosságaiban. Ezeket az elméleti megfontolásokat a Hungarostudy Egészségpanel adatainak előzetes elemzése is alátámasztja, amelynek nyomán az álommutatók és az egészségmutatók között jelentős kapcsolatokat fedeztünk fel. Eredményeink arra utalnak, hogy az álmodás érzelmi töltete összefüggésben áll az egészségi állapot önbecslésével, a betegség miatti munkaképtelenségben telt napok számával és a szubjektív jólléttel. A negatív álombeli érzelmek a betegséggel, a pozitívak az egészséggel állnak összefüggésben. Utóbbi összefüggéseket csak részben magyarázzák a betegség által okozott terhek, az álmok nappali hangulatra gyakorolt közvetlen hatásai vagy a jóllét és az álmodás általános összefüggései. Eredményeink arra utalnak, hogy az álmok érzelmi színezetére, a rémálmokra és visszatérő rémálmokra vonatkozó egyszerű kérdések információval szolgálhatnak a személyek általános testi-lelki-társadalmi jóllétéről, tehát egészségéről.

Kulcsszavak: álmodás, rémálmok, REM alvás, egészség, személyes elégedettség, érzelmek, jóllét

HARMATTA JÁNOS & CSÁKY-PALLAVICINI ROGER (63. o.)

Közös múltunk feltáratlan fejezetei: A *European Journal of Mental Health* folyóirat „Közös múltunk feltáratlan fejezetei” címmel indít cikksorozatot, mely különösen a diktatúra hatásainak fokozottan kitett segítő foglalkozások (pszichoterápia, diakóniai/karitás munká, pedagógia) működési lehetőségeinek történetét írja le az államszocialista időszakban. A humán szakterületeken bekövetkezett jelentős visszaesés felszámolásához meg kell ismernünk a károk keletkezésének okait, folyamatát, majd egy kiterjedt feltételrendszer megteremtésével, az értékek újrafogalmazásával, hosszú szocializációs idő biztosításával támogatni kell, hogy az értékek újragyökeret eresszenek. Ehhez szükséges az erőforrások felkutatása, a posztszocialista országok szakembereinek együttműködése, közös útköz új és rendkívüli lehetőségeinek felismerése. Ehhez nyújthat segítséget a különböző diszciplínák diktatúrabeli helyzetének kutatása és megfelelő szempontok szerinti leírása mennél több tanulmányban, hogy múltbeli képünk árnyaltabbá, differenciáltabbá válhasson. Különös érték, hogy még élnek és aktívak azok a szakemberek, akik ezt az életszakaszt saját élményből ismerik. Minél több tanulmány érkezik, annál árnyaltabb lesz a képünk a régiókról a korszakokról.

Kulcsszavak: diktatúra, múltfeltárás, pedagógia, pszichoterápia, diakónia, kommunizmus, államszocializmus, segítő foglalkozás, visszatekintés, történelem

HELLMUT PUSCHMANN (69. o.)

Össze kell nőnie annak, ami összetartozik: Karitászmunka az egykori NDK létező szocializmusában: Az egykori NDK-ban a katolikus egyház olyan széles körű karitásztevékenységet tudott kialakítani, amely messzemenően épített a hívek erőforrásaira, és ezáltal szoros kapcsolatban állt a plébániai közösségekkel. Nemcsak a templomi közösségek szintjén lehetett segíteni, hanem számos olyan létesítménnyel is, mint az időotthonok, kórházak, szellemi fogyatékosokat gondozó otthonok és üdülők. Ezeket azok az emberek is szívesen igénybe vették, akik nem tartoztak az egyházhoz. Ezt a munkát az egyház önállóan végezhette, állami vezérlés nélkül. A Német Katolikus Püspöki Konferencia, a Német Karitás Szövetség, a német katolikusok *Bonifatiuswerk* nevű szervezete és egyes magánszemélyek sok anyagi és szakmai segítségével döntő támogatásként lehetővé tette ezt a tevékenységet. Amikor Németország egységének helyreállta után az egyes keletnémet közigazgatási területek karitás szervezete újra hivatalosan is a Német Karitás Szövetség tagja lehetett, folytatódott az a közös út, amelyet a politika nehezített, de sosem tett lehetetlenné.

Kulcsszavak: diakónia, NDK, Németország, katolikus egyház, kommunizmus, államszocializmus, diktatúra, történelem, visszatekintés, segítő foglalkozás

IRINA TŰMKOVA (79. o.)

„Caritas Christi urget nos”: Egyházi diakónia Oroszországban az egyház és az állam kapcsolatának nézőpontjából: Az ortodoxia szociális jellegét meghatározó néhány teológiai alapelv nagy vonalakban való áttekintése után a szerző vizsgálja ezek további kibontakozását az egyházatyák hazafias tanaiban és az orosz vallásfilozófiai irodalomban. Az oroszországi állami-

egyházi viszonyok történelmi fejlődésének taglalása bemutatja és segíti annak megértését, hogy a két hatalom „szimfóniájának” elve milyen mértékben hagyott teret a keleti egyház politikai aktivitása számára, és hogyan hatott szociáletikai szerepére. A szerző röviden áttekinti a gorbacsovi peresztrojkának az orosz ortodoxia identitására gyakorolt hatását, valamint azt, hogyan tudatosította (az orosz ortodoxia) új szociálpolitikai feladatait. Ezután bemutatja, hogy az egyház a reformokat követő alig néhány éven belül magabiztosan megerősödött új politikai szerepében és fokozatosan államegyházi jelleget vett fel. A következő fejezet történelmi kalandozás az ortodox egyház tulajdonképpeni szociális szolgálatának területén, kezdve a kora keresztény kolostorok diakóniai tradíciójától az utolsó orosz cár korának állami jótékonyági rendszeréig. Rövid áttekintést kapunk az Oroszországban létező más keresztény vallások diakóniai tradíciójáról is. A dolgozat az egyházi jótékonyág mai fejlődésének elemzésével zárul, ami a tapasztalatok szerint a karitászmunkára korlátozódik. Az elmúlt években, amióta az orosz társadalom demokráciában él, lényegesen megváltoztak az egyházi szociális szolgálat feltételei.

Kulcsszavak: diakónia, Oroszország, történelem, visszatekintés, diktatúra, segítő foglalkozás, kommunizmus, egyház, szociális szolgálat, ortodoxia

PILINSZKI ATTILA & LÁDONYI ZSUZSANNA (105. o.)

A beilleszkedés útján: Egy tartósan munkanélkülieket vizsgáló, folyamatban lévő empirikus kutatás bemutatása: A tanulmány célja a tartósan munkanélküliek társadalmi beilleszkedésének vizsgálata. Az elmúlt években Magyarországon a tartós munkanélküliek ellátása többször módosult. Egyik fő változás, hogy a klienscsoport segítésében hangsúlyosabb szerepet kap a szociális munka, erre azonban a szakmának is fel kell készülnie. A szociális intézményeknek új kihívásokat jelent a tartós munkanélküliek tömegével való foglalkozás. A beszámoló a kutatási hipotéziseket és a vizsgálat mintáját írja le röviden. A felmérés során egy budapesti kerület rendszeres szociális segélyezettjeit vizsgáljuk a munka világával való kapcsolat és a „kiilleszkedés” dimenziójában.

Kulcsszavak: munkanélküliség, beilleszkedés/„kiilleszkedés”, segélyezés, szociális munka, Magyarország